

WOJEWODA DOLNOŚLĄSKI

Wrocław, dnia 8 listopada 2023 r.

ZP-NKWR.431.2.55.2023.EM

Pani
Elżbieta Krzykwa
Dyrektor
Miejskiego Ośrodka Pomocy
Społecznej w Wołowie

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

W dniach 28 i 29 września 2023 r. na podstawie art. 186 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2023 r. poz. 1426 z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą”, kontrolerzy z Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego we Wrocławiu Emilia Molska – Kaźmierczak – starszy inspektor wojewódzki i Grzegorz Kownacki – starszy inspektor wojewódzki, przeprowadzili kontrolę kompleksową w trybie zwykłym w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Wołowie, zwanym w dalszej części niniejszego wystąpienia „Ośrodkiem” lub „MOPS”.

Przedmiot kontroli obejmował działalność Ośrodka w zakresie organizacji systemu pracy z rodziną w gminie oraz zgodności zatrudniania asystenta rodziny z wymogami kwalifikacyjnymi określonymi w ustawie, w okresie od 1 września 2022 r. do 28 września 2023 r. Kontrolę przeprowadzono zgodnie z zatwierdzonym w dniu 22 czerwca 2023 r. przez Wojewodę Dolnośląskiego Planem Kontroli na II półrocze 2023 r.

W okresie objętym kontrolą funkcję Dyrektora Ośrodka pełniła Pani Elżbieta Krzykwa, odpowiedzialna za realizację zadań w ocenianych obszarach. W zakresie działalności jednostki podlegającej kontroli wydaje się ocenę pozytywną z nieprawidłowościami, której przyczyną jest błędna interpretacja przepisów. Uzasadnieniem oceny jest ustalony stan faktyczny i prawny. Stwierdzona nieprawidłowość wpłynęła na obniżenie standardu realizowanych przez jednostkę usług.

Kontrolę odnotowano w książce kontroli pod numerem 3. Postępowanie kontrolne przeprowadzono na podstawie udostępnionej dokumentacji merytorycznej realizowanych zadań, aktów prawa miejscowego, dokumentów z akt osobowych potwierdzających kwalifikacje zawodowe i zatrudnienie asystentów rodziny oraz oświadczeń złożonych przez dyrektora Ośrodka.

MOPS w Wołowie jest jednostką organizacyjną Gminy Wołów. Uchwałą nr XXX/197/2012 Rady Miejskiej w Wołowie z dnia 30 lipca 2012 r. wyznaczono Ośrodek do realizacji zadań gminy w zakresie ustawy o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej. MOPS działał na podstawie statutu nadanego uchwałą nr LXV/516/2023 Rady Miejskiej w Wołowie z dnia 3 marca 2023 r. oraz Regulaminu organizacyjnego wprowadzonego zarządzeniem kierownika jednostki nr 9/2023 z dnia 31 maja 2023 r.

(dowód: akta kontroli str. 197-198)

W myśl art. 176 pkt 1 ustawy, do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja trzyletnich gminnych programów wspierania rodziny. W okresie objętym kontrolą realizowano Gminny Program Wspierania Rodziny na terenie Gminy Wołów na lata 2021-2023 przyjęty uchwałą nr XLIII/322/2021 Rady Miejskiej w Wołowie z dnia 23 listopada 2021 r., zwany dalej „Programem”. Cel główny Programu to „Kreowanie spójnego i kompleksowego systemu wsparcia rodzin w gminie Wołów w oparciu o rzeczywiste problemy mieszkańców i odpowiadającego na wieloaspektowe potrzeby rodzin, w szczególności tych, które przejawiają trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych”.

Program realizowany był przez MOPS przy udziale m.in. placówek oświatowych i ochrony zdrowia z terenu gminy, jednostek kultury, Urzędu Miejskiego, Policji, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej, Centrum Profilaktyki Uzależnień, Sądu Rejonowego w Wołowie oraz podmiotów zajmujących się pracą z rodziną.

Gmina realizowała cele Programu m. in. poprzez pracę z rodzinami przeżywającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych zapewniając im wsparcie i pomoc asystenta rodziny, pracę socjalną, świadczenia pieniężne i niepieniężne z pomocy społecznej oraz udzielanie wsparcia psychologicznego dzieciom i rodzicom, a także współpracę z podmiotami działającymi na rzecz dziecka i rodziny.

W Programie zawarto informację o sposobie jego monitoringu i rocznym sprawozdaniu, o którym mowa w art. 179 ustawy. W myśl art. 179 ust. 1 ustawy, w terminie do dnia 31 marca każdego roku wójt, burmistrz, prezydent miasta składa radzie gminy roczne

sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawia potrzeby związane z jego realizacją. Przedmiotowy obowiązek w Gminie Wołów ciąży na burmistrzu jako organie wykonawczym, a w praktyce sprawozdanie jest przygotowywane przez kierownika jednostki organizacyjnej gminy realizującej zadania z zakresu wspierania rodziny. Dyrektor MOPS złożył do akt kontroli opatrzoną pieczęcią wpływu kopię sprawozdania z działalności Ośrodka za 2022 rok, o którym mowa w ustawie o pomocy społecznej (tekst jedn.: Dz. U. 2023 poz. 901 z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą o pomocy społecznej”. W przedłożonym dokumencie informowano o celu głównym i celach szczegółowych Programu oraz sposobie realizacji zadania poprzez zatrudnienie asystentów rodziny.

Zwraca się uwagę, że sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny i pomocy społecznej nie są tożsame i integralne w swoim zakresie. W ocenie organu kontroli przedłożony dokument nie stanowi sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny w myśl art. 179 ust. 1 ustawy. Winien on uwzględniać zadania i działania zrealizowane przez gminę i podmioty działające w obszarze wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz wskazywać potrzeby związane z realizacją zadań, które to mogą stać się również podstawą do opracowania kolejnego gminnego programu wspierania rodziny. Uznaje się to za uchybienie konieczne do wyeliminowania.

(dowód: akta kontroli str. 17- 111, 122, 197-199)

W obszarze dotyczącym form pracy z rodziną, o których mowa w art. 10 ust. 3 ustawy, zgodnie ze złożonym oświadczeniem dyrektora Ośrodka, mieszkańcy gminy mogli korzystać z konsultacji i poradnictwa specjalistycznego świadczonego przez psychologów w placówkach oświatowych oraz w siedzibie MOPS. W Centrum Profilaktyki Uzależnień dwa razy w tygodniu świadczona była pomoc osobom uzależnionym i współuzależnionym. Specjalistyczne wsparcie dla rodzin dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej realizowane było w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Wołowie.

Dyrektor oświadczył, że w okresie objętym kontrolą Gmina Wołów zapewniała wsparcie psychologa rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych poprzez prowadzenie terapii. Od czerwca 2022 r. Gmina realizuje projekt w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego. Z tego tytułu 45 osób korzystało z konsultacji i uczestniczyło w zajęciach grupowych oraz indywidualnych z socjoterapeutami i psychologiem, a pięć rodzin w mediacjach.

Pomoc prawną świadczył prawnik w Punkcie nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego o charakterze mobilnym oraz w Punkcie nieodpłatnej pomocy prawnej z siedzibą w Starostwie Powiatowym w Wołowie.

Dyrektor Ośrodka wskazał, że w okresie objętym kontrolą w gminie świadczone pomoc w formie usług dla rodzin z dziećmi, w tym opiekuńczych i specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, dla dzieci w zakresie rehabilitacji ruchowej oraz zajęć z psychologiem, pedagogiem i logopedą. Ponadto realizowano zajęcia z arteterapii, terapii sensorycznej i biofeedback. Organizowano dla rodzin spotkania mające na celu wymianę doświadczeń i zapobieganie izolacji, zwane „grupami wsparcia” lub „grupami samopomocowymi”. Powyższym wsparciem objęte zostały rodziny przeżywające problemy opiekuńczo – wychowawcze. *(dowód: akta kontroli str. 112-113)*

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wołowie zapewniał wsparcie i pomoc asystenta rodziny rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. W okresie objętym kontrolą zatrudnionych było trzech asystentów, z tego jeden w tym okresie nie świadczył pracy. Zgodnie ze złożonym przez dyrektora oświadczeniem, praca asystentów nie była łączona z wykonywaniem obowiązków pracownika socjalnego na terenie gminy, w której praca ta była prowadzona, co jest zgodne z art. 17 ust. 3 ustawy. Ponadto asystenci nie prowadzili postępowań z zakresu świadczeń realizowanych przez Gminę. Zgodnie z art. 15 ust. 4 ustawy, każdy asystent w tym samym czasie prowadził pracę z nie więcej niż piętnastoma rodzinami.

(dowód: akta kontroli str. 114-120, 123)

Na podstawie losowo wybranych akt zawierających dokumentację pracy asystenta z rodziną dokonano oceny jej zgodności z wymogami i zasadami określonymi w ustawie. Ustalono, że w przypadku, gdy Ośrodek powziął informację o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, pracownik socjalny przeprowadzał wywiad środowiskowy na zasadach określonych w ustawie o pomocy społecznej. Zauważa się, że trzy spośród przedłożonych w trakcie czynności kontrolnych ww. dokumentów były przeprowadzone pod kątem przyznania świadczeń z pomocy społecznej. Zaznacza się, że celem wywiadu środowiskowego na okoliczność przydzielenia asystenta rodziny jest objęcie rodziny formą wsparcia wskazaną w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Wskazane jest także przeprowadzanie wywiadów w oparciu o „Kwestionariusz rodzinnego wywiadu środowiskowego. Część I”, zawierający szersze dane na temat sytuacji rodziny, które mogą być efektywnie wykorzystane przez asystenta rodziny na etapie tworzenia planu pracy z rodziną. Ponadto należy przeprowadzać

wywiad w rodzinie obejmujący jej członków, a nie jak stwierdzono jednostkowo z osobą wspólnie zamieszkującą w miejscu przeprowadzenia wywiadu.

Na podstawie wywiadu środowiskowego pracownik socjalny dokonywał analizy sytuacji rodziny. Jeżeli z wywiadu wynikała konieczność przydzielenia rodzinie asystenta, występował on ze stosownym wnioskiem do dyrektora Ośrodka. Dyrektor MOPS po zapoznaniu się z dokumentacją przydzielał rodzinie asystenta. Każda z rodzin wyrażała zgodę na podjęcie współpracy. W okresie objętym kontrolą jedna rodzina została zobowiązana przez sąd do pracy z asystentem. Asystent opracowywał we współpracy z członkami rodziny plan pracy z rodziną, o którym mowa w art. 15 ust. 1 pkt 1 ustawy. Udział pracownika socjalnego w opracowaniu planu pomocy należy dokumentować poprzez złożenie przez niego podpisu. Plan pracy z rodziną obejmował m. in. cele, zakres realizowanych działań mających na celu przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, a także terminy ich realizacji oraz przewidywane efekty. Wskazuje się, że plan pracy z rodziną winien obowiązywać od momentu jego opracowania (okres początkowy planu nie może być wcześniejszy od dnia jego faktycznego wytworzenia).

W myśl art. 15 ust. 1 pkt 15 ustawy, zadaniem asystenta jest dokonywanie okresowej oceny sytuacji rodziny, nie rzadziej niż co pół roku, i przekazywanie tej oceny podmiotowi, o którym mowa w art. 17 ust. 1 ustawy. W toku działań kontrolnych ustalono, że asystent sporządzał ww. dokument. Dyrektor pisemnie potwierdzał zapoznanie się z jego treścią.

Asystent w formie comiesięcznych sprawozdań dokumentował bieżącą sytuację rodziny. Praca asystenta prowadzona była w miejscu zamieszkania rodziny oraz w miejscu wskazanym przez rodzinę. W okresie objętym kontrolą asystą objętych było łącznie 31 rodzin, z tego z 17. zakończono współpracę. Nadmieniamy, że w przypadku umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej, plan pracy z rodziną należy skoordynować z planem pomocy dziecku. W takiej sytuacji praca asystenta z rodziną powinna być zawsze kontynuowana lub zdarzenie to powinno inicjować tę pracę, jeżeli nie było jej dotychczas. Zakres działań powinien zmierzać wówczas do reintegracji rodziny. Istotny jest także aktywny udział asystenta lub przedstawiciela podmiotu organizującego pracę z rodziną w gminie w zespołach do spraw oceny sytuacji dziecka. Należy wyeliminować sytuacje w postaci kończenia pracy z rodziną z chwilą umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej.

(dowód: akta kontroli str. 121, 125-167)

W myśl art. 176 pkt 3 lit. b oraz pkt 4 lit. c ustawy, do zadań własnych gminy należy organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających

oraz finansowanie kosztów związanych z udzielaniem pomocy, o której mowa w art. 29 ust. 2 ustawy, ponoszonych przez rodziny wspierające. W trakcie postępowania kontrolnego ustalono, że na terenie gminy Wołów nie funkcjonowały rodziny wspierające. Dyrektor MOPS oświadczył, że rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych nie zgłaszały potrzeb w tym zakresie oraz nie było zgłoszeń osób zainteresowanych pełnieniem roli rodzin wspierających. Informacje o możliwości ustanowienia rodziny wspierającej przekazywali pracownicy socjalni w środowisku osób potencjalnie mogących być objętych taką formą wsparcia.

Fakt tworzenia warunków do działania rodzin wspierających należy dokumentować oraz wykorzystywać różne kanały przekazu, w tym stronę internetową Ośrodka oraz tablicę informacyjną, by umożliwić zapoznanie się z taką informacją ewentualnym kandydatom do pełnienia tej funkcji. Wskazane jest, aby działanie informacyjne miało charakter powtarzalny, cykliczny. *(dowód: akta kontroli str. 114)*

W związku z art. 176 pkt 3 lit. c ustawy dyrektor MOPS oświadczył, że Gmina Wołów nie prowadziła placówki wsparcia dziennego w rozumieniu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, nie zleciła również realizacji tego zadania na podstawie art. 190 ustawy oraz burmistrz nie wydał żadnemu podmiotowi zezwolenia na prowadzenie takiej placówki. Organ kontroli powiadomi odrębnym pismem burmistrza Gminy Wołów o braku realizacji zadania własnego w zakresie prowadzenia placówek wsparcia dziennego i zapewnienia w nich miejsc dla dzieci. *(dowód: akta kontroli str. 121)*

Gmina Wołów, zgodnie z art. 176 pkt 5 oraz art. 191 ust. 9 i ust. 10 ustawy, współfinansowała pobyt dzieci w pieczy zastępczej. Na dzień kontroli 38. dzieci pochodzących z gminy Wołów umieszczonych było w pieczy zastępczej, z tego 13. w rodzinie zastępczej spokrewnionej, 1. w rodzinie zastępczej niezawodowej, 1. w rodzinie zastępczej zawodowej oraz 23. w placówkach opiekuńczo - wychowawczych. Na podstawie przedłożonych dokumentów potwierdzono, że Gmina Wołów ponosiła odpłatność za pobyt dzieci w pieczy zastępczej w wysokości odpowiednio 10%, 30% i 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w pieczy rodzinnej lub średnich miesięcznych wydatków przeznaczonych na utrzymanie dziecka w placówce Opiekuńczo wychowawczej. Najczęstszą przesłanką do sądowego umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej była niewydolność opiekuńczo – wychowawcza rodziców. *(dowód: akta kontroli str. 122, 168-193, 200)*

W okresie objętym kontrolą zatrudnionych było trzech asystentów rodziny, bieżące zadania wykonywało dwóch. Na podstawie przedłożonych dokumentów z akt osobowych

stwierdzono zgodność zatrudnienia jedynie dwóch asystentów z wymogami kwalifikacyjnymi określonymi w ustawie. Trzeci asystent (H. T.) miał ukończone studia magisterskie w zakresie historii, specjalność nauczycielska i wymagany staż pracy z dziećmi. Przedmiotowe wykształcenie nie zostało uzupełnione szkoleniem z zakresu pracy z dziećmi lub rodziną lub studiami podyplomowymi obejmującymi zakres programowy szkolenia określony na podstawie art. 12 ust. 3 ustawy. W stosunku do tej osoby stwierdzono niezgodność zatrudnienia z wymogami kwalifikacyjnymi. Asystenci złożyli oświadczenia wskazane w art. 12 ust. 1 pkt 2 – 4 ustawy oraz potwierdzono spełnienie przez nich warunku, o którym mowa w art. 12 ust. 1 pkt 5 ustawy. *(dowód: akta kontroli str. 199, 201-205)*

Biorąc pod uwagę obowiązek gminy wynikający z art. 176 pkt 2 i 4 lit. b ustawy o konieczności tworzenia możliwości i finansowania szkoleń podnoszących kwalifikacje asystenta rodziny na podstawie okazanej dokumentacji ustalono, że był on realizowany.

(dowód: akta kontroli str. 194, 196, 200)

W okresie objętym kontrolą Ośrodek realizował rządowe programy z zakresu wspierania rodziny.

(dowód: akta kontroli str. 123)

W wyniku przeprowadzonej kontroli kompleksowej w trybie zwykłym w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Wołowie stwierdzono nieprawidłowość:

- 1) Jedna osoba zatrudniona na stanowisku asystenta rodziny nie miała kwalifikacji zawodowych zgodnych z ustawą.

Wobec powyższego wydaje się zalecenie pokontrolne:

- 1) Uregulować kwestię zatrudnienia osoby bez wymaganych kwalifikacji zawodowych na stanowisku asystenta rodziny.

Podstawa prawna: art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2023 r. poz. 1426 z późn. zm.)

Termin realizacji: 31 grudnia 2023 r.

POUCZENIE

Zastrzeżenia do wystąpienia pokontrolnego składa się na zasadach określonych w art. 197d ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2023 r. poz. 1426 z późn. zm.). W terminie do dnia **5 stycznia 2024 r.** kierownik jednostki podlegającej kontroli winien powiadomić Wojewodę

Dolnośląskiego o sposobie realizacji zaleceń, uwag i wniosków przedstawionych w niniejszym wystąpieniu.

Z up. WOJEWODY DOLNOŚLĄSKIEGO

Danuta Zawilla

ZASTĘPCA DYREKTORA WYDZIAŁU

Zdrowia i Polityki Społecznej

(kierownik jednostki kontrolującej)

E. Nowak

(członek zespołu inspektorów)

G. Kowalski

(członek zespołu inspektorów)